

БУДУРОВА Г. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук

ТОРГОВЕЛЬНІ ОБМЕЖЕННЯ НА ЕКСПОРТ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРІВ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ МІНІМІЗАЦІЇ ВТРАТ

Процеси інтегрування української економіки у світове господарство на організаційно-економічних засадах ринкових відносин, формуванням відкритої для іноземного інвестування господарської системи, забезпечення розвитку зовнішньоекономічної діяльності та експортного потенціалу вітчизняних підприємств сьогодні зазнають значного тиску, і навіть гальмування, не лише через відсутність реальних реформаторських змін, а й через складну геополітичну ситуацію та застосування торговельних обмежень на експорт українських товарів за кордон. Відповідні нетарифні обмеження (заборони на експорт та транзит товарів, торговельні ембарго) є загрозою для існуючої торгової системи, і як правило призводять до дезорієнтації підприємств та скорочення обсягів виробництва за відсутності альтернативних ринків збуту.

Як відомо, після рішення України розпочати реалізацію поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з Європейським Союзом з 1 січня 2016 р. РФ призупинила щодо України дію Угоди про зону вільної торгівлі від 18.10.2011 р. та запровадила низку політично вмотивованих заходів, що обмежують торгівлю. Таким чином, з 1 січня 2016 р. до товарів українського походження при імпорті на митну територію РФ застосовуються три види обмежень: (а) повна заборона на імпорт окремих видів сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства згідно з Постановою Уряду РФ № 842; (б) застосування митних зборів, передбачених Єдиним митним тарифом ЄАЕС, до всіх груп українських товарів внаслідок призупинення дії Угоди про вільну торгівлю СНД щодо України; (в) заборона транзиту товарів українського походження через територію РФ у треті країни [1]. Втрати підприємств України від торгового ембарго РФ та обмеження транзиту українських товарів прогностують на рівні від \$ 800 млн. до \$ 1,1 млрд. [2]

На підставі ст. 29 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» Україна у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів або економічних угруповань вправі запроваджувати зустрічні обмеження [3]. Постановами Уряду України від 30.12.2015 р. № 1146 та № 1147 щодо імпорту усіх товарів походженням з РФ було скасовано режим вільної торгівлі й застосовуються пільгові ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України, а також запроваджено заборону на ввезення низки товарів, що походять з РФ.

Втім, такі дії залишають відкритим питання подальшої діяльності та мінімізації втрат від таких заходів експортоорієнтованих підприємств. Як видається, одним з таких напрямків може стати їх переорієнтація на нові європейські ринки. До основних переваг такої переорієнтації можна віднести: короткий термін доставки, враховуючи спільний кордон України з Євросоюзом; сприятливі кліматичні умови для виробництва більшості видів зернових і їх переробки; низька вартість робочої сили і низька ймовірність підвищення заробітної плати в короткостроковій і середньостроковій перспективі; потенціал для збільшення поставок на європейські експортні ринки в умовах вступу в силу Угоди про асоціацію з ЄС; висока конкурентоспроможність при експорті органічних продуктів [4].

Звичайно, зміна експортного вектору вимагатиме від вітчизняних підприємств адаптації до вимог ЄС, здійснення продуктових, технологічних, організаційно-управлінських та інфраструктурних інновацій, покращення якості продукції, яка експортується, збільшення її переробки, оптимізації ціноутворення, подолання експортних перешкод та бар'єрів (деякі товари підпадають під дію квот) та ін., оскільки сьогодні абсолютна більшість українських підприємств програв за технічною та технологічною матеріально-виробничою базою європейським виробникам, а в активі — лише дешева робоча сила.

Такі дії потребуватимуть збільшення витрат підприємств, а жорстко лімітована грошово-кредитна політика сьогодні, навпаки, залишає підприємства без обігового капіталу та інвестиційних ресурсів для розвитку виробництва. Тому подолання експортної кризи сьогодні є неможливим без державного втручання: раціоналізації експортної політики, оптимізації структури експорту, удосконалення податкової системи, систем страхування та гарантування експортної діяльності доступу до кредитних ресурсів та державної підтримки.

Як зазначає Ю. Воскобійник, на сучасному етапі ринкової економіки нарощування експортного потенціалу набуває особливого значення як джерело надходження валюти для вирішення виробничих та соціальних потреб, а також забезпечення підтримки багатьох галузей виробництва. Подальший розвиток експортоорієнтованих галузей виробництва є важливою умовою підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг, що дозволить подолати невідповідність структури зовнішньої торгівлі тенденціям світового ринку. Україна, в цьому сенсі, має потужні можливості щодо збільшення й закріплення значного експорту аграрної продукції, обсяги якого постійно зростають [5, с. 193].

Таким чином, актуальним сьогодні залишаються питання поглиблення відносин із ЄС у межах зони вільної торгівлі для подолання залежності українського бізнесу від експорту у РФ із одночасним забезпеченням захисту національних економічних інтересів та безпеки України, розвитком партнерських відносин із іноземними інвесторами та пошуком альтернативних шляхів транзиту та виходу на нові ринки збуту.

Список використаних джерел

1. Вступили в силу взаємні торговельні обмеження між Україною та Російською Федерацією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sk.ua/ua/news/3199>
2. Абромавічус повідомив, скільки втратять підприємства України через торговельні обмеження / Finance.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/368408/abromavichus-povidomyv-skilky-vtratyat-pidpryyemstva-ukrayiny-cherez-torgovelni-obmezhennya-rf>
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон УРСР від 16.04.1991 р. № 959-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – N 29. – Ст. 377.
4. За п'ять років Україна подвоїла експорт борошна і круп ЄС / Аграрне інформаційне агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/za-pat-rokiv-ukraina-podvoila-eksport-borosna-i-kруп-v-es>
5. Воскобійник Ю. П. Особливості діяльності та напрями удосконалення біржового аграрного ринку / Ю. П. Воскобійник // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2007. – № 110. – 4.2. – С. 192–197.

КОТЛУБАЙ В. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри національної економіки,
кандидат економічних наук, доцент

ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Загальновідомо, що зовнішня торгівля, промислово-інвестиційне та кредитне співробітництво з зарубіжними країнами дають потужний додатковий імпульс розвитку національної економіки. За останні два десятиліття зовнішня торгівля забезпечила майже чверть приросту світового ВВП.

Проте, в останні роки, у світі спостерігається тенденція до уповільнення темпів росту світової економіки. Так, за прогнозами різних міжнародних організацій, темпи росту у найближчі роки не будуть перевищувати 3,0–3,4 %. Це пояснюється значним перенасиченням міжнародних ринків товарами та послугами. Уповільнення темпів зростання світової економіки, як правило, призводить до зменшення споживчої спроможності населення, падіння цін на товари та послуги, наслідком цього є зменшення потреб країн в імпорті.

Так в 2015 р. падіння світових цін досягало від 30 % (на товари гірничо-металургійних комплексів, агропродукції та харчової промисловості) до 120 % (на товари хімічної промисловості та машинобудування).